

quem utilis est, etiam aliis finibus praetermissis; lucrum autem ad finem honestum ordinari potest. (Lugo, l. c. n. 4)

Magnam pecuniae summam una vice moraliter sumpta exponere, quidam, ut S. Franc. Sal. (Philot. p. 3. e. 29), injustum reputant, sed plerique probabilius a stricta injustitia per se excusant. (Ball. P. n. 575) Haec tamen videtur, natura sua, prodigalitas, opposita recto usui bonorum fortunae quem humanae societatis ordo requirit: qui defectus venialis est, dummodo non laedantur alia officia magni momenti, ex. gr. se imparem faciendo solvendis debilis vel familiae alendae. Practice igitur, sicut non est obligandus victus ad dandam talem summam, ita nec victor obligari potest ad eam reddendam, etiamsi victus rem tertio debitam injuste exposuisset. Cfr. n. 610, 5°.

Nullum dubium esse potest quin gravissimis peccatis scandali et cooperationis peccent qui publicas aedes aperiunt ludis, in quibus multi soleant suum et familiae patrimonium prodigere: unde ad omnimoda scelera et ad ipsum suicidium non raro inducantur. Idem dic de iis qui, majoris lucri gratia, pecuniam conferunt ad societatem ludorum constituendam, quae manifeste vel aequivalenter publica sit. Recte opinatur Lehmk. (l. n. 1140) gubernia tales domos tolerare tantum posse ut meretricum domos, nempe si haec tolerantia, propter morum corruptelam, necessaria sit ad majora mala cavenda, et quatenus ad hunc finem necessaria sit.

§ 3. DE SPONSIONE.

662. Sponsio, ut communiter inquitur, est contractus in quo duo, de veritate aut eventu alicujus rei certantes, sibi invicem aliquid spondent ut id ejus sit qui veritatem assecutus fuerit.

Huic contractui applicari possunt, cum debita proportione, omnia quae dicta sunt de ludo, quocum magnam habet similitudinem. Insuper, ad obligationem in foro conscientiae definiendam, haec notentur:

1° Controvertitur inter AA. num is qui de futuro eventu certus est, sponsonem inire et pignus sponsonis retinere possit.

Plerique, cum Lugo (l. c. n. 81) et S. Alph. (n. 879), autumant id esse injustum: quia deficit omnino aequalitas. Nam spes lucri quae alteri traditur ab eo qui certus est se fore victorem, ab hoc cognoscitur nullius esse valoris; unde hic alterius ignorantia abutitur, haud secus ac si id quod optime nosset esse vitrum, venderet pro gemma ei qui gemmam sibi vendi existimaret. Alii tamen, ut Sanchez (Cons. Mor. l. 1. c. 8. dub. 13. n. 11), Marres (l. 4. n. 507), Waffelaert (l. n. 713), probabiliter opinantur id non esse injustum, dummodo unus se certum esse declaret,

alter vero nihilominus spondere velit. Nam hac protestatione sua prior posteriori satis significat non esse in casu locum contractui sponsonis oneroso; si ergo alter spondendo perseverat, debet intendere sponsonem gratuitam seu promissionem dandi, dummodo certa quaedam condicio verificetur.

2° Si objectum sponsonis est illicitum, puta de injuria vel intemperantia patrandae, applicanda sunt dicta n. 584 de contractu turpi. Igitur, post patratam rem illicitam, praemium practice nec dandum, nec restituendum est.

3° Lex civilis nostra in eodem censu habet obligationes ortas e ludo atque e sponsonem. Nempe debitis ex utroque contractu oriundis civilem actionem denegat, exceptis tantum moderatis lucris quae oriuntur e quibusdam ludis ad corporis peritiam et exercitium pertinentibus. Attamen nemo actione judiciali repetere potest quod sponte solvit, nisi victor adhibuerit dolum vel fraudem. (C. C. a. 1965 seqq.) Igitur lex civilis obligationes e ludo vel sponsonem ortas relinquit quales sunt jure naturali.

4° Si quis luderet cum proposito non satisfaciendi obligationi suae, sed utendi beneficio legis, is certe affectu justitiam laederet. Nihilominus contractus maneret validus, ut contra Lessium (de Just. et J. l. 2. c. 26. n. 31) opinatur Lugo (l. c. n. 54 seqq.). Ratio est quod, ut patet e multis contractibus, puta matrimonii, ad valorem contractus non requiritur in contrahente animus exsequendi id ad quod se obligat, sed sufficit animus obligandi se ea obligatione cujus contractus est capax. Qui tamen nollet se obligare ad solvendum, nullum contractum iniret, ideoque certe ad restituendum lucrum teneretur.

De sponsonibus, aequae ac de ceteris ludis, severius loqui solent Jurisperiti, nec immerito: siquidem non inspiciunt, more Theologorum, singulos actus spondendi vel ludendi, sed consuetudinem, quae, ob aestum lucri, fere necessario cum innumeris fraudibus, abusibus et scandalis conectitur, prout lugenda experientia constat, tum in ludis, tum in sponsonibus, quae praesertim de equorum cursibus, cum funesta ingentium pecuniarum profusione frequentari solent.

§ 4. DE SORTITIONE SEU LOTERIA.

663. Loteria definiri potest: contractus quo singulis, certum pretium solventibus, datur jus ad obtinendam rem vel pecuniae summam, si eis sortitio favorit.

Hic contractus per se nihil illiciti continet, ut patet ex iis quae de contractibus aleatoriis et imprimis de ludo, quocum loteria magnam habet conexionem, dicta sunt. Speciatim autem haec observanda sunt:

1° Aequalitas in hoc contractu postulat ut certum pretium, quod a singulis datur, proportionem habeat cum praemio proposito et spe illud obtinendi: quae spes cum valde exigua esse soleat, facile proportio haec violatur.

2° Plures AA. (ut Gury, I. n. 943; Lehm. I. n. 1137) opinantur justitiam requirere ut, nisi in opus pium fructus loteriae abhibendus sit, lucrum moraliter excedere nequeat id quod loteriam instituens percipisset, si pecuniam vel merces suas in aliud honestum negotium impendisset. Alii tamen, ut Ball. P. (n. 614), probabilius censent hanc regulam esse aequo severiorem: eo quod justitia in contractu aleatorio est in aequalitate periculi inter ludentes et in aequalitate spei, non in aequalitate lucri ex ludo et ex negotiatione. Sic et in ludo, is cui favet sors plus lucratur quam eodem tempore cum eadem summa negotiando lucrari potuisset. Attamen, ubi multum crescit lucrum loteriae, fere necessario laedetur aequalitas omnino requisita inter spem et pretium. Id non obtinet quando in opus pium fructus loteriae adhibendus est, cum participantes tunc sponte consentiant ut plus dent quam accipiant.

Contractus ille natura sua ad multos abusus ducit, ut experientia constat. Ideo in plerisque regionibus generatim lege civili prohibetur. Ita in Belgio loteriam publice instituere non licet nisi cum facultate municipii, auctoritatis provincialis, vel gubernii, prout schedularum emissio fit et ephemeribus nuntiatur tantum in civitate, vel in provincia vel in toto regno. (Lex Belgica 31 Dec. 1851)

§ 5. DE LUDIS SEU SPECULATIONIBUS BURSAE.

664. Ludi Bursae proprie vocantur operationes quae, praesertim in Bursa commercii, non numerata, sed credita pecunia peraguntur.

Versari possunt tum circa *valores* qui creditum repraesentant, ex. gr. actiones et obligationes Status, civitatis, societatum, etc., tum circa *mercimonia*, ex. gr. cafaeum, frumentum, etc. Distinguuntur operationes *ad terminum* (à terme) et operationes *ad praemium* (à prime).

In operationibus ad terminum emuntur valores vendunturve merces ita ut pretium solvendum sit tantum post certum tempus, nempe die qui *liquidationis* dicitur et pro variis locis varius est, puta primus vel decimus quintus mensis; pretium autem, quod perpetuis mutationibus obnoxium est, solvendum erit quale, die liquidationis, in Bursa vigeat. Admiscetur ergo emptioni venditioni *speculatio* de mutatione quae usque ad illum diem contingere potest. Immo plerumque animus contrahentium minime est ut, die statuto, tradantur valores vel merces, sed tantum ut ab eo cui mutatio pretii adversetur, *differentia* alteri solvatur.

Ita, si pretium auctum est, venditor tradere debet excessum prae illo pretio quod die venditionis vigeat; sin autem minutum est, emptor solvere debet discrimen inter pretium praesens et pretium de quo convenit. Ex. gr. si quis vendidit obligationes valentes 100, quae die liquidationis valeant 102, debebit pro singulis solvere 2 fr., dum jus habeat ad aequalem compensationem si eadem die jam non valent nisi 98.

In operationibus ad praemium, emptor sibi reservat jus rescindendi contractus die statuto, puta pridie liquidationis: quod si faciat, cedere debet venditori certam summam quae praemii nomine vocatur; sin autem declarat velle se ut contractus maneat, emptio venditio quae prius facta erat condicionate, fit absoluta. Quandoque etiam venditori simile jus rescindendi contractus, sub condicione ut praemium emptori relinquat, conceditur.

665. **ASSERTA. I.** Speculationes Bursae, si in se et singillatim inspiciuntur, justitiae non adversantur.

Etenim operationes ad terminum, etiamsi sine ullo animo valores mercesve emendi et vendendi fiunt, nihil aliud sunt nisi sponso de pretii augmento vel decremento (jouer à la hausse, à la baisse): quare licent, sicut sponsiones, modo hujus contractus condiciones in iis serventur. Operationes ad praemium sunt venditiones ad creditum cum speciali jure, quod emptori relinquatur, rescindendi contractus: modo praemium non excedat id quod rationabiliter pro hoc jure exigere possit, nihil injusti in iis apparet.

Neque per se ullam injustitiam continere videntur contractus qui, tamquam accessorii, saepe adduntur operationibus ad terminum, dum eadem ad ulteriorem diem prorogantur, soluto certo pretio pro pecunia virtualiter mutuata (report) vel pro valorum locatione (déport). (Ball. P. n. 624) Horum contractuum naturam fusius explicatam videsis apud Gury, Casus Cons. I. de Emptione, cas. 17, et Antoine, Cours d'économie sociale, p. 367 seqq.

II. Consuetudo vacandi ludis Bursae, propter lucri capiendi facilitatem, natura sua in multas injustitias impellit. Praecipuae sunt:

1° Sparguntur falsi rumores ex. gr. de statu prospero vel calamitoso alicujus regni, societatis, etc., vel alii doli adhibentur quibus pretium valorum vel mercium crescat vel minuat.

2° Tanta summa his plane aleatoriis negotiis exponitur ut periculum oriatur amittendi ea quae requiruntur ad satisfaciendum creditoribus et ad familiam alendam.

3° Ineuntur hujusmodi speculationes dum probabiliter praevideatur bona propria non sufficere ut *differentia* (si fortuna adversa fuerit) sol-